

Deklaracija iz Davosa²⁰¹⁸

Konferenca ministrov za kulturo, 20.–22. januar 2018, Davos, Švica

Za kakovostno *kulturo gradnje* («*Baukultur*«)¹ v Evropi

Ministri za kulturo in vodje delegacij podpisnic Evropske kulturne konvencije in držav opazovalk Sveta Evrope ter predstavniki Unesca, združenja ICCROM, Sveta Evrope, Evropske komisije, Sveta arhitektov Evrope, Evropskega sveta prostorskih načrtovalcev, združenja ICOMOS International in organizacije Europa Nostra, ki smo se v evropskem letu kulturne dediščine 2018 na povabilo predsednika Švicarske konfederacije Alaina Berseta, vodje zveznega ministrstva za socialno varstvo (FDHA), med 20. in 22. januarjem 2018 sestali v Davosu v Švici, na predvečer letnega srečanja Svetovnega gospodarskega foruma,

upoštevajoč trenutne izzive, vključno s trajnimi posledicami gospodarske in finančne krize, četrte industrijske revolucije, pospešene urbanizacije, krčenja obrobni regij, migracij in družbenih sprememb, povečevanja neenakosti, podnebnih sprememb in okoljske škode ter njihov velik vpliv na naše življenjsko okolje,

zavedajoč se pomembnih korakov mednarodne skupnosti za bolj vključujoč in trajnosten svet kot tudi nujnosti krepitve teh prizadevanj in razvoja novih pristopov k varovanju in spodbujanju kulturnih vrednot evropskega grajenega okolja,

priznavajoč odločilni prispevek kakovostnega grajenega okolja k trajnostni družbi, za katero so značilne kakovost življenja, kulturna raznolikost, individualna in kolektivna blaginja, socialna pravičnost in kohezija ter gospodarska učinkovitost,

zavedajoč se zmanjševanja kakovosti grajenega okolja in odprte krajine po vsej Evropi, ki se kaže v trivializaciji gradnje, pomanjkanju oblikovalskih vrednot, vključno z zanemarjanjem trajnosti, nenadzorovanem širjenju brezizrazne razpršene gradnje in neodgovorni rabi prostora, propadanju zgodovinskega tkiva ter izgubljanju regionalnih tradicij in identitet,

zavedajoč se, da je skrajni čas za sprejetje ukrepov, ki bodo zagotovili, da sedanji in prihodnji socialni, gospodarski, okoljski in podnebni razvoj in trendi ne bodo še naprej zmanjševali kakovosti grajenega okolja, temveč ustvarili priložnost za izboljšave, in da je evropsko leto kulturne dediščine 2018, katerega cilj je prepoznati vrednost zgodovinske razsežnosti grajenega okolja, pravi trenutek za to, in

poudarjajoč, da ima ne glede na svoje poreklo vsakdo pravico spoznavati in deliti kulturno okolje ter mu pripadati, da so načini našega skupnega življenja in razvoja kot družbe v osnovi kulturni in je oblikovanje našega življenjskega okolja predvsem kulturno dejanje,

¹ Kljub temu da so se pisci deklaracije odločili, da se pojma «*Baukultur*« načeloma ne prevaja v nacionalne jezike, smo se v slovenskem prevodu odločili za uporabo besedne zveze «kultura gradnje«, ki se v strokovnih krogih že uporablja.

izjavljamo:

Osrednja vloga kulture v grajenem okolju

1. Kultura omogoča in poganja gospodarsko, družbeno in okoljsko trajnost. Oblikuje naše identitete in opredeljuje naše zapuščine. Zato moramo kulturo postaviti v središče razvojnih politik in poudariti njen prispevek k uresničevanju skupnega dobrega. Brez kulture ni demokratičnega, mirnega in trajnostnega razvoja.
2. Politike morajo povsod in na vseh ravneh poudarjati potrebo po razvojnih pristopih, ki imajo v središču kulturo in so trajnostno naravnani. Treba je poudariti vrednost in nenadomestljivost evropskih krajin in kulturne dediščine, a ne samo mest in urbanih območij, temveč tudi obrobni in podeželskih območij ter njihove medsebojne povezljivosti.
3. Nujno je potreben celovit, na kulturi zasnovan pristop h grajenemu okolju in humanističen pogled na način, kako skupaj oblikujemo kraje, v katerih živimo, in zapuščino, ki ostaja za nami.

Koncept kulture gradnje

4. *Kultura gradnje* pomeni vsako človekovo dejavnost, ki spreminja grajeno okolje. Celotno grajeno okolje, vključno z vsakim načrtovanim in zgrajenim posegom, ki je del naravnega okolja in je z njim tudi povezan, se razume kot neločljivo celoto. Kultura gradnje obsega obstoječe stavbe, vključno s spomeniki in drugimi elementi kulturne dediščine, ter načrtovanje in gradnjo sodobnih stavb, infrastrukture, javnih prostorov in krajin.
5. Poleg arhitekturnega, inženirskega in krajinsko-arhitekturnega oblikovanja ter njihove izvedbe se *kultura gradnje* odraža tudi v planiranju razvoja mest, naselij in odprte krajine.
6. *Kultura gradnje* se nanaša tako na detajle izvedbe kot tudi na razvoj in preoblikovanja večjih razsežnosti ter večjega obsega, ki vključujejo tradicionalne in lokalne gradbene veščine ter inovativne tehnike.

Naša vizija za kakovostno kulturo gradnje

7. Nujno je potreben nov, prilagodljiv pristop k oblikovanju našega grajenega okolja; takega, ki temelji na kulturi, dejavno ustvarja družbene vezi, zagotavlja okoljsko trajnost ter prispeva k zdravju in blaginji vseh. To je kakovostna *kultura gradnje*.
8. Načrtovanje grajenega okolja, razmerja med objekti in njihovim grajenim in naravnim okoljem, prostorska skladnost, obseg in pomen, vse to so dejavniki, ki neposredno vplivajo na kakovost našega življenja. *Kakovostna kultura gradnje* se torej kaže v uporabi odgovornega, dobro preišljenega načrtovanja za vsako poseganje v prostor, ki daje prednost kulturnim vrednotam pred kratkoročno gospodarsko dobičkonosnostjo. *Kakovostna kultura gradnje* tako ne izpolnjuje le funkcionalnih, tehničnih in ekonomskih zahtev, temveč zadovoljuje tudi socialne in psihološke potrebe ljudi.

9. Kulturna dediščina je pomemben sestavni del kakovostne *kulture gradnje*. Način, kako danes uporabljamo, ohranjamo in varujemo našo kulturno dediščino, bo ključen za razvoj kakovostnega grajenega okolja v prihodnosti.

Prednosti kakovostne kulture gradnje za družbo

10. Kakovostna *kultura gradnje* krepi naš občutek za prostor. Ker se ljudje lahko poistovetijo s prostorom, v katerem živijo, se krepi vključujoča in povezana družba, preprečujeta diskriminacija in radikalizacija ter spodbujata integracija in državljanska zavest. To ni pomembno le za mestna središča in zgodovinska območja, temveč za evropsko bivalno okolje v vseh pogledih, tudi primestna in podeželska območja, industrijske cone in infrastrukturo.
11. Kakovostna *kultura gradnje* spodbuja živahne soseske z mešano rabo. Ustvarja grajena okolja, ki sprejemajo sodobne kulturne izraze in hkrati spoštujejo kulturno dediščino. Z ustvarjanjem obstojnih, cenovno sprejemljivih in dostopnih bivališč zagotavlja trajnostne življenjske razmere in krepi družbeno odpornost.
12. Kakovostna *kultura gradnje* varuje okolje. Podpira trajnostni promet in odgovorno rabo prostora, povečuje urbane zelene površine ter spodbuja zdravje in biotsko raznovrstnost.
13. Kakovostna *kultura gradnje* z ustvarjanjem kakovostnejših in trajnejših objektov ter ugodnih pogojev za gospodarsko blaginjo v družbi povečuje gospodarsko vrednost. Vire uporablja trajnostno in tako zagotavlja, da bo pozitiven družben in gospodarski razvoj koristen tudi za prihodnje generacije.

Za kakovostno kulturo gradnje

14. Kakovostna *kultura gradnje* zahteva ravnovesje med kulturnimi, socialnimi, gospodarskimi, okoljskimi in tehničnimi vidiki načrtovanja, oblikovanja, gradnje in prilagojene ponovne uporabe v javnem interesu za skupno dobro.
15. Kakovostna *kultura gradnje* mora biti del ustreznih pravnih instrumentov. Kakovost celotnega grajenega okolja, vključno s kulturno dediščino, je kot glavni cilj obvezna za vse dejavnosti s prostorskim vplivom. Zahtevo po kakovosti je treba upoštevati enako kot gospodarski ali tehnični interes. Veljavni standardi in norme so usklajeni s ciljem kakovosti.
16. Kakovostna *kultura gradnje* se lahko razvije le na podlagi interdisciplinarne razprave in medsektorskega sodelovanja na več ravneh, in sicer med oblikovalci politik, pristojnimi organi in strokovnjaki. Ker zajema ustvarjalne, funkcionalne in socialne vidike, morajo vse ustrezne stroke in strokovnjaki sodelovati enakopravno. Eno pomembnejših orodij za spodbujanje kakovosti so interdisciplinarni in široko odmevni arhitekturni natečaji. Za uspeh kakovostne *kulture gradnje* je potrebno tudi sodelovanje civilne družbe ter obveščene in ozaveščene javnosti.
17. Kakovostna *kultura gradnje* poziva k prizadevanjem na področju izobraževanja in ozaveščanja, kar bi izboljšalo presojo o kulturi gradnje. Vsi akterji, tako javni kot zasebni, so odgovorni za kakovost našega grajenega okolja, ki je zapuščina naslednjim generacijam.

Poudarjajoč, da so za *kulturo gradnje*, ki je skupno dobro, soodgovorne vlade, organizacije in zasebni sektor ter da je nujno okrepiti zavest o pomembnih kulturnih, socialnih, gospodarskih, okoljskih in tehničnih temah,

se zaveujemo, da bomo:

18. vključevali in spodbujali ideje in načela kakovostne *kulture gradnje* pri vseh deležnikih, tudi pri drugih članih vlade in širši javnosti, še zlasti pa pri mladih, ter na vse možne in primerne načine poudarjali njen koristen vpliv na družbo;
19. izvajali boljše politike, ki sprejemajo koncept *kulture gradnje* in kot svoj glavni cilj vključujejo vizijo kakovostne *kulture gradnje*;
20. podpirali nadaljnje dejavnosti in ukrepe, ki prispevajo k spodbujanju in izvajanju vizije kakovostne *kulture gradnje*;
21. pozivali vse relevantne javne in zasebne deležnike, naj prepoznajo pozitiven vpliv kakovostne *kulture gradnje* na skupno dobro in se zavedajo svoje odgovornosti, da pomagajo pri njenem uveljavljanju, še zlasti v zvezi z naložbami, povezanimi s *kulturo gradnje*;
22. spodbujali druge regije sveta, da prepoznajo vrednost kakovostne *kulture gradnje* in se pridružijo procesu;
23. sklicali naslednje srečanje, na katerem bomo ocenili in obravnavali napredek pri doseganju kakovostne *kulture gradnje* v Evropi, najpozneje čez deset let.

Davos (Švica), 22. januar 2018